

Niežai

Niežai yra odos liga, kurią sukelia smulkios niežinės erkės. Užsikrečia žmogus nuo žmogaus glaudaus kontakto metu bei naudodamasis sergančiojo asmeninėmis kūno priežiūros priemonėmis. Ligai būdingas intensyvus niežėjimas.

Sukėlėjas

Niežų sukėlėjas – smulki erkė, vos matoma paprasta akimi. Suaugusi patelė yra 0,4 mm ilgio ir 0,3 mm pločio, patinai truputį mažesni. Patelė įsirausia į paviršinius odos sluoksnius ir joje gyvena, dauginasi, maitinasi, deda kiaušinius (kasdien po 2–3 kiaušinius per 4–6 savaičių gyvenimo trukmę).

Niežinė erkė žmogaus odoje

Visas niežinės erkės vystymosi ciklas (kiaušinis, lerva, nimfa, suaugusi erkė) trunka 10–17 dienų. Suaugusi patelė migruoja į odos paviršių ir poruojasi. Patinai greitai žūsta, o patelė įsiskverbia į odą, kartoja ciklą ir gyvena iki 6 savaičių. Be šeimnininko kambario temperatūroje erkė neišgyvena ilgiau 3–4 dienų. Žemesnė temperatūra ir didesnė santykinė drėgmė prailgina išgyvenimą.

Kaip niežai plinta?

Niežinė erkė plinta tiesioginio sąlyčio (nuo odos ant odos) su sergančiu žmogumi metu arba per užkrėtus erkėmis daiktus (lovos skalbinius, rūbus, namų apyvokos daiktus).

Niežinės erkės neskraido, nešokinėja, jos gali šliaužti šilta žmogaus oda 2,5 cm per minutę greičiu.

Erkės perdavimas nuo žmogaus žmogui vyksta nuo pradinio apsikrėtimo ja (net nesant ligos simptomams) iki erkės ir jų kiaušinių yra sunaikinami (24 val. po tinkamo gydymo).

Ligos požymiai

Užsikrėtus niežais, būdingas stiprus odos niežėjimas, bėrimas tipinėse kūno vietose, randami niežų erkių takai. Dažnai serga ir kiti šeimos nariai ar artimai kontaktavę žmonės (darželyje, mokykloje, bendrabutyje).

Inkubacinis niežų periodas, t. y. laiko trukmė nuo niežinės erkės įsiskverbimo iki pirmų simptomų pasireiškimo, gali būti įvairus. Pirmieji ligos požymiai atsiranda praėjus 1–8 savaitėms po užsikrėtimo. Užsikrečiama suaugusiomis erkėmis, inkubacinis periodas gali trukti kelias valandas, kadangi erkės tuoj pat pradeda graužti urvus odoje kiaušiniams dėti. Užsikrėtus niežinės erkės lervomis, inkubacinis periodas gali užsitęsti iki 2 savaičių, t.y. tiek laiko, kiek reikia lervoms išsivystyti iki suaugusių erkių. Vidutinis inkubacinis periodas – 8–12 dienų.

Pagrindinis niežų simptomas – niežėjimas. Jis atsiranda dėl reakcijos į niežų erkę, jos išmatas ir kiaušinėlius. Paprastai niežėjimas yra itin intensyvus ir pacientus labiausiai vargina naktį - atsigulus ir sušilus. Iki 20 proc. ligonių odos niežėjimas gali būti nestiprus arba jo jie visai nejaučia. Niežulio intensyvumas priklauso nuo parazitų gausos ir individualių žmogaus organizmo savybių (ligonio nervų sistemos, jautrumo niežinei erkei ir jos gyvybinės veiklos produktams).

Dažniausiai niežinių erkių pažeidžiamos vietos – tarpupirščiai, šoniniai pirštų, lenkiamieji riešų, tiesiamieji alkūnių paviršiai, pažastys, mentės, juosmuo, pilvo sritis, sėdmenys, krūtys (apie spenelius, ypač moterims), vyrams – genitalijos (kapšelio oda, varpos sritis), tiesiamieji kelių paviršiai, apatinė sėdmenų, užpakalinė šlaunų dalis, pėdų paviršiai bei padai. Nugaroje bėrimų randama retai, o galvos odoje pažeidimų randama tik mažiems vaikams.

Skirtingai nei suaugusiems, vaikams niežinė erkė gali pažeisti viso kūno odą: kojų padus, delnus, plaukuotą galvos dalį, veidą. Jaunesnio amžiaus vaikams dažniausiai pasireiškia antrinė infekcija.

Mažiems vaikams ir kūdikiams dažniausiai pažeidžiami galvos plaukuotoji dalis, delnai, padai, rankų pirštai bei tarpupirščiai. Jiems erkių randama net po nagų plokštelėmis. Jei niežais suserga vaikai, matoma ryškesnė uždegiminė reakcija nei suaugusiems, be to, dažniau pasitaiko bėrimų pūslelėmis ar net pūslėmis.

Ilgai sergant šia liga, intensyvus niežulys sukelia nervinių-psichologinių problemų, atsiliepiančių gyvenimo kokybei.

Kaip išvengti ligos?

- niežais užsikrėtęs asmuo turi vengti artimo sąlyčio su kitais asmenimis 24 val. po vaistų panaudojimo.
- būtina ligą nustatyti kuo anksčiau ir visus ligonius gydyti vienu metu;
- niežais sergančio asmens kolektyvo ir / ar šeimos nariai bei lytiniai partneriai, turėtų būti patikrinti gydytojo ir, esant reikmei, gydytis;
- sergantis niežais asmuo namuose turi turėti asmeninę rankšluostį, lovos skalbinius ir atskirą nuo kitų šeimos narių miegojimo vietą;
- asmenys privalo laikytis asmens higienos taisyklių: maudymasis, apatinių rūbų keitimas, naudojimas individualiais kūno priežiūros reikmenimis;
- ligonio ir jo lovos baltiniai, naudoti 4 dienas iki gydymo skalbiami karštame vandenyje ir džiovinami mažiausiai 60 °C temperatūroje arba virinami 1–2 proc. sodos tirpale arba su skalbimo priemonėmis 10 min. nuo užvirimo;
- rūbai, kurių negalima skalbti, lyginami iš abiejų pusių su garu arba talpinami į plastikinius maišus ir laikomi juose 4 paras. Paltai, kailiniai ir gaminiai iš odos laikomi lauke šiltuoju metų periodu 5 dienas, esant minusinei temperatūrai – 1 dieną;
- minkšti baldai, kilimai siurbiami dulkių siurbliu. Plastikiniai, metaliniai ar mediniai paviršiai šluostomi 1–2 proc. sodos tirpalu. Valant ligonio kambarį ypač kruopščiai šluostomi dažniausiai liečiami daiktai (durų rankenos, krėslų atramos);
- žaislai plaunami karštame vandenyje su muilu. Minkšti žaislai 20 min. džiovinami mažiausiai 60 °C temperatūroje;
- perukai ir plaukų priežiūros reikmenys plaunami šampūnu;
- patalpose, kuriose būna ligonis, kasdien atliekamas drėgnas valymas, naudojant 1–2 proc. sodos tirpalą.

Parengė Dr. Milda Žygutienė

Epidemiologinės priežiūros skyriaus medicinos entomologė